

Одеський період в історії Люблінської чоловічої гімназії

У статті розкривається історія Люблінської чоловічої гімназії, яка під час Першої світової війни була евакуйована в Одесу. На основі аналізу архівних документів досліджуються зміни в адміністративному підпорядкуванні гімназії, розглядається діяльність педагогічного колективу, аналізується склад учнів гімназії.

Ключові слова: Люблінська чоловіча гімназія, освіта, Одеса, Перша світова війна.

Місто Люблін розташовується на південному заході Польщі і веде свою історію ще з кінця XII ст. В роки існування Польського королівства та Речі Посполитої Люблін був центром воєводства, після третього поділу Речі Посполитої – опинився в межах Австрії, з 1815 р. – входив до Царства Польського в Російській імперії, а в період 1837 – 1917 рр. став центром Люблінської губернії.

Політика Росії щодо польських земель полягала у їх всеосяжній інтеграції в імперський організм, перетворення поляків (як і представників інших етнічних груп на своїй території) у вірно-підданих правлячої династії. Саме ці установки були центральними в урядовому баченні російсько-польського існування, а втілення їх у життя набувало різних форм.

З перших років створення Люблінської губернії розпочинається активна асиміляційна політика російського уряду. Одним із проявів цієї політики стала поступова русифікація польських шкіл та відкриття нових, уже російських навчальних закладів.

На початку XX ст. в Російській імперії значилося 12 навчальних округів. Варшавський навчальний округ був створений в 1839 р., в його підпорядкуванні були всі громадські та приватні навчальні заклади в Царстві Польському, крім духовних і медичних. Станом на 1913 р. до складу округу входили: Варшавська, Калішська, Келецька, Ломжинська, Люблінська, Петровська, Плоцька, Радомська і Сувалкська губернії. В окрузі нараховувалося 6 342 навчальних закладів всіх типів, в яких навчалось близько 475 тис. учнів. Люблінська губернія за кількістю навчальних закладів була однією із найбільших (тут нараховувалося більше тисячі навчальних закладів з кількістю учнів більше 60 тис. чоловік) і поступалася тільки Варшавській губернії [1]. Для порівняння – станом на 1915 р. Одесь-

кий навчальний округ нараховував 9 978 навчальних закладів усіх типів, в яких навчалось в цілому 820 тис. учнів [2].

Історія Люблінської гімназії в українській історіографії не представлена. Є декілька розвідок щодо становища поляків на півдні України та в Одесі зокрема, які стали можливі завдяки українсько-польським конференціям, що проводилися в Одесі протягом декількох минулих років, але вони мають загальний характер. Головним джерелом для реконструкції одеського періоду в історії Люблінської чоловічої гімназії стали документи цього навчального закладу, які зберігаються в Державному архіві Одеської області. Сама гімназія в період політичних перетворень у 1917-1919 рр. була перейменована в Одеську 8-му гімназію. Ці документи потрапили в Одесу під час евакуації Люблінської гімназії в 1915 р. і осіли тут. В Державному архіві Одеської області документи зберігаються в 119 фондів, який носить назву «Одесская 8-я (бывшая Люблинская) мужская гимназия», за описом перераховано 1356 справ, в наявності – 144 справи. Документи фонду розділені на чотири групи: навчально-виховна частина з алфавітним переліком учнів, адміністративно-господарська частина, особистий склад, бухгалтерія.

Люблінська чоловіча гімназія, що входила до Варшавського навчального округу, була утворена у 1865 р. як «класична гімназія з двома стародавніми мовами» на базі Люблінського восьмикласного ліцею. Безпосереднім приводом для реформування навчального закладу стало прийняття нового освітнього статуту у листопаді 1864 р. У Статуті гімназій і прогімназій вказувалося, що «гімназії мають на меті доставити юнацтву загальну освіту і разом з тим служать підготовчими закладами для вступу до університету та інші вищі спеціальні училища» (Ст. 1). Було встановлено три типи загальноосвітніх на-

вчальних закладів: народні училища (приблизно з дво- або трирічним терміном навчання); прогімназії з чотирирічним терміном навчання, що мали курс чотирьох нижчих класів гімназії та гімназії з семирічним терміном навчання. Гімназії в свою чергу поділялися на класичні з двома стародавніми мовами, класичні з однією (латинською) мовою та реальні. У гімназіях та прогімназіях могли навчатися «діти всіх станів, без відмінності у званнях і віросповіданнях».

Наступні структурні зміни в Люблінській гімназії також були пов'язані з загальноросійським реформуванням середніх навчальних закладів. У 1871 р. був прийнятий новий Статут гімназій та прогімназій, який мав на меті «повернути» класичним гімназіям назву гімназій, а головне – полегшити учням проходження навчального курсу, зосередивши їх розумові здібності на «головних предметах», встановити однакові для всіх гімназій програми навчання тощо.

За статутом 1871 р. єдиним типом середньої школи, що дає повноцінну освіту і право вступу до вищих навчальних закладів, була визнана семикласна класична гімназія з восьмирічним терміном навчання (VII клас – дворічний). Навчальний план гімназій мав наступний набір навчальних дисциплін: Закон Божий, російську мову з церковнослов'янською, короткі підстави логіки, латинська (49 годин на тиждень) і грецька (36 годин) мови, математика з фізикою, математичної географією і коротким природознавством, географія, історія, французька або німецька мова, чистописання.

У квітні 1900 р. були вироблені принципи реформи, які зводилися до того, що гімназія залишалася основним типом середньої школи. Вивчення латинської мови починалося з III класу (замість I), а грецька мова була обов'язковим предметом з IV класу (замість III). З 1901 р. замість двох типів середньої школи (гімназії і реального училища) вводився єдиний тип. Перші три класи прирівнювалися до повного курсу нижчої школи. У навчальні плани IV-VII класів входили: Закон Божий, російська мова, логіка, російська і загальна література, законодавство, французька та німецька мови, математика, фізика, космографія, російська і загальна історія, географія і природознавство. З IV класу учні ділилися на дві групи: одні вивчали додатковий курс природознавства і графічні мистецтва, інші в ці ж години вивчали латину. Грецька мова за-

лишалася лише в небагатьох гімназіях, і то як необов'язковий предмет. У середню школу в якості навчальних дисциплін запроваджувалися ручна праця, рухливі ігри, освітні екскурсії.

На початку XX ст. Люблінська чоловіча гімназія представляла собою середній навчальний заклад з восьми основних класів, двох паралельних в II і III класах і одного підготовчого. Розміщувалася у власному кам'яному 2-х поверховому будинку, спеціально для неї збудованому, забезпеченому електричним освітленням та штучною вентиляцією. Як зазначалося у звіті за 1914 р., у гімназії в Любліні були багаті фундаментальна та учнівська бібліотеки, фізичний кабінет з особливою класною кімнатою, забезпеченою відповідними пристосуваннями для дослідів, кабінет природничих наук, великий і різноманітний відділ навчальних посібників. Протягом 24 років існував при гімназії пансіон (гуртожиток) для учнів з інших міст, але з серпня 1914 р. він був переобладнаний під госпіталь Червоного хреста. З 1 липня 1912 р. в гімназії запроваджені нові штати, в результаті чого збільшилася кількість службовців до 28 осіб, а кількість вчителів відповідно – до 16 осіб. На посаді директора з 1895 року перебував А. В. Скворцов [3].

Початок Першої світової війни не оминув Люблінську чоловічу гімназію. В 1915 р. місто було окуповане німецькими та австро-угорськими арміями. 22 червня 1915 р. гімназія була евакуйована з Любліна спочатку до Києва, а потім до Одеси.

Одеса не випадково стала центром евакуації багатьох поляків. За переписом 1897 р. в межах Херсонської губернії проживало близько 31 тис. поляків, із них в Одеському повіті – 17,9 тис. чоловік. На поч. XX ст. польський рух в Одесі був досить помітним. Так, у січні 1906 р. тут виникло польське об'єднання «Ognisko», ідейними натхненниками якого були З. Локуцеєвський та А. Гаєвський. Товариство діяло як філія київського об'єднання «Ogniwo», мало літературну, театральну, спортивну секції, свою велику бібліотеку. У липні 1906 року в Одесі виникло ще одне польське товариство – «Dom Polski», ініціатор і засновник – А. Каленкевич. Протягом 1906 – 1908 рр. видавалися дві польські газети – «Zycie Polske» та «Nowiny Polskie» [4].

У роки Першої світової війни за рахунок прибуття до Одеси значного числа осіб, евакуйованих з Королівства Польського, польська діаспора

збільшилася до 40 тис. осіб. У 1914 та 1915 рр. виникли нові організації, які займалися опікою над біженцями та жертвами війни. Одеса була центром діяльності Польського товариства допомоги жертвам війни. Товариство виникло в листопаді 1914 р. і нараховувало майже 10 тис. осіб. Найактивніше діяло саме в Херсонській губернії, мало філії в Херсоні, Миколаєві, Єлисаветграді. До складу товариства входили відомі громадські діячі Я. Медушевський, Я. Мацієвський, Ф. Фалкиєвич, К. Бержовський, А. Гржибовський та інші. Крім того, в Одесі діяли Польський виконавчий комітет, Рада польських організацій та Рада безпеки при Одеській спілці поляків-військовослужбовців [5].

З початком Першої світової війни до Одеси було переведено дві польські школи – Люблінську (з 1915 р.) та Варшавську (з 1917 р.) гімназії. Розташовувалася Люблінська чоловіча гімназія спочатку в приміщенні Одеської другої чоловічої гімназії, а з вересня 1919 р. – в будівлі Одеського реального училища.

Відповідно до політичної ситуації та внутрішніх реформ змінювалося і адміністративне підпорядкування гімназії. З часу прибуття до Одеси Люблінська чоловіча гімназія знаходилася у підпорядкуванні попечителя Варшавського навчального округу, який з червня 1915 р. перебував в Москві. У даний період цю посаду обіймав відомий політичний діяч князь І. Курякін. У березні 1917 р. Тимчасовий уряд прийняв рішення про ліквідацію комісії у справах Царства Польського, а через два місяці, у червні 1917 р. – рішення про ліквідацію Варшавського навчального округу.

Отримавши повідомлення про такі розпорядження Тимчасового уряду, педагогічна рада Люблінської гімназії звернулася до попечителя з проханням залишити гімназію в Одесі і передати її до Одеського навчального округу. У серпні 1917 р. керівництво навчального закладу отримало відповідні розпорядження і Люблінська чоловіча гімназія остаточно перейшла у підпорядкування попечителя Одеського навчального округу [6].

Штати Люблінської гімназії з самого початку перебування в Одесі були практично повністю укомплектовані. Кількість службовців в гімназії на 1 січня 1915 р. складала 27 осіб, з них – 16 вчительських посад: директор А. В. Скворцов (він же вчитель російської мови та історії у старших класах), в. о. інспектора В. Д. Ярема (він же

викладач латини), штатний законовчитель православного віросповідання А. А. Прозоровський, вчитель давніх мов М. Й. Бедзю, два вчителі російської мови та словесності М. М. Козловський (він же викладав логіку) та С. М. Долинський (він же вчитель історії), вчитель історії та психології Л. М. Литвинович, вчителі математики П. Ф. Рижковський, Р. В. Цеслевський, учитель географії та природознавства Г. О. Петровський, вчителі «нових» мов: німецької – О. Ф. Ропп та О. Ф. Литвинович, французької – В. А. Спекторська та М. Н. Велецька, вчитель малювання та чистописання М. А. Голинський, вчитель підготовчого класу М. Г. Занько, учитель співу і вчитель гімнастики. Всі викладачі працювали ще в Любліні, до евакуації. Два вчителі – законовчитель римо-католицького віросповідання А. В. Борсукевич та викладач єврейського закону віри С. С. Шпер відмовилися переїздити і залишилися в Любліні [7]. В період з 1915 по 1917 р. у Люблінській гімназії викладалася польська мова, вчитель – А. Я. Годецький. У вересні 1917 р. у зв'язку з ліквідацією Царства Польського та Варшавського навчального округу посада вчителя польської мови була скорочена, а А. Я. Годецькому запропонували перейти на посаду вчителя підготовчих класів.

Активністю відзначалося внутрішнє життя Люблінської гімназії. Так, у 1915 р. відбулося 56 засідань педагогічної ради, 12 засідань класних комісій, 27 засідань предметних комісій та 16 засідань господарського комітету. У 1916 р. ці показники залишилися у такій же кількості, а ось у 1917 р. дещо зменшилися: відповідно 46 засідань педагогічної ради, 12 класних комісій, 22 – предметних комісій та 12 – господарського комітету [8]. Тенденцію на зменшення кількості засідань можна пояснити складними умовами, в яких доводилося працювати гімназії.

Діяльність педагогічного персоналу Люблінської чоловічої гімназії на чолі з директором була направлена на здійснення завдань, визначених Статутом гімназій і прогімназій. Директор контролював хід викладання і виховання, зовнішній порядок і матеріальний добробут гімназії. Він очолював педагогічну раду, предметну, класну і виховну комісії, керував обговоренням на засіданнях цих комісій питань з навчальної та виховної частини, спостерігав за діяльністю інспектора, класних наставників та їх помічників, вживав заходів до того, щоб викладачі і особливо

класні наставники ближче знайомилися з індивідуальними особливостями кожного учня, його розумовими здібностями і душевними якостями. Контролював навчальний процес, зокрема, слідкував за рівномірним розподілом навчального матеріалу для учнів, за рівнем вимоги, за поведінкою учнів. Директор майже щодня відвідував уроки і потім обговорював їх з викладачами, вказував на недоліки і достоїнства уроку, переглядав зошити учнів, був присутній в комісії начальників середніх навчальних закладів і в опікунській раді.

В.о. інспектора був помічником директора, стежив за точним виконанням класними наставниками та їх помічниками всіх розпоряджень директора, спостерігав за поведінкою учнів, особливо в стінах гімназії, відвідував уроки викладачів, брав плату за навчання.

Педагогічна рада гімназії обговорювала на своїх засіданнях питання про влаштування навчально-виховної справи, що пропонувалися як міністерством, так і директором гімназії. На засіданнях педагогічної ради розглядалися і вирішувалися наступні питання: розподіл предметів і уроків між викладачами, кількість і характер письмових робіт учнів, звіти класних наставників про стан класів за кожну чверть навчального року, результати приймальних випробувань, а також іспитів у знанні курсу різних класів, видача нагород кращим за успіхами учнів, звільнення учнів від плати за навчання та призначення їм виплат і стипендій, розгляд та схвалення навчальних програм.

Класні наставники та їхні помічники спостерігали за відвідуванням уроків, за дисципліною, запрошували батьків для обговорення успіхів або провин учнів, щотижня заносили до щоденників позначки, спостерігали за веденням зошитів і щоденників, вели відомості успішності і в кінці кожної чверті доповідали в педагогічній раді про стан класів, відвідували уроки викладачів своїх класів.

На засіданнях класних комісій розглядалися результати занять кожного класу в кінці кожної чверті, півріччя та навчального року, обговорювалися заходи для підвищення загального рівня знань учнів. Два рази на місяць засідала предметна комісія, під час якої обговорювалися методи викладання кожного предмета, склад уроку, обсяги навчального матеріалу для самостійного опрацювання, розглядалися програми, складені викладачами з кожного предмета для кожного

класу, кількість і характер письмових робіт для підсумкових випробувань і випробувань на спеціальні звання.

Регулярно проводилися у гімназії і засідання господарського ради, під час яких розглядався кошторис надходжень і витрат спеціальних засобів, розподілявся кредит на господарські потреби гімназії, проводилася перевірка прибутково-видаткових касових книг тощо.

У розпал Першої світової війни міністерство народної освіти склало черговий «План реформи середньої школи». Він стосувався всіх сторін діяльності середньої школи. У змісті освіти були переглянуті старі позиції: поряд з російською визнавалося право учнів і на рідну мову. Було визнано рівноправність в освіті обох статей. Повноцінна освіта передбачала обов'язкове включення морального, фізичного та естетичного виховання. Гімназія мала стати національною, самодостатньою, тобто давати загальну освіту і не мати безпосередньою метою підготовку до вищих навчальних закладів. Для цього передбачалося перетворити всі гімназії на семирічні, які б склалися з двох рівнів: першого – з трирічним і другого – з чотирирічним курсом навчання, що мав три гілки: ново-гуманітарну, гуманітарно-класичну та реальну. За рішенням педагогічної ради гімназії вводилися факультативні предмети.

Люблінську гімназію, так само як і інших навчальних закладів в Одесі, ці нововведення майже не торкнулися і це не дивно. З одного боку, реформа «не вдалася» і не отримала підтримки в межах всієї Росії, а з іншого – Одеса знаходилася в центрі збройної боротьби за владу між різними військовими силами і тут вже точно було не до запровадження нових навчальних положень. Але з 1 вересня 1915 р. в якості додаткового предмету в гімназії було запроваджено курс допризовної підготовки. З метою підняти патріотичний настрій учнів і заповнити дозвілля, за постановою педагогічної ради влаштовувалися лекції та літературно-вокальні вечори. Так, на вечорі 14 лютого 1916 р. викладач російської мови та історії С. Долинський прочитав лекцію «Найважливіші завдання зовнішньої політики Росії з XV століття до початку XX ст. у зв'язку з головним завданням нинішньої війни», а учні гімназії прочитали вірші М. Некрасова, Ф. Тютчева, О. Пушкіна. 25 березня відбулася лекція Л. Литвиновича «Історична місія Росії по

поглядам поета-пророка Ф. Тютчева» та виступив хор під керівництвом Ф. Славинського. На обох вечорах були присутні окружні інспектора Одеського навчального округу, батьки та родичі учнів і стороння публіка. На вечорах проводився збір добровільних пожертвувань на користь найбідніших учнів гімназії [9].

Протягом чотирьох років (1915-1919) навчальні заняття проводилися в будівлі Одеської 2-ї гімназії по вулиці Старопортофранківській, 26. Як відзначав директор Люблінської гімназії А. Скворцов у звіті за 1918 р., це приміщення було спеціально побудоване для гімназії, але за розмірами не могло розмістити два навчальні заклади, тому уроки для учнів Люблінської гімназії проводилися у другу зміну, з першої години пополудні. база – під час евакуації не вдалося вивезти бібліотеку та підручники, тому доводилося користуватися необхідними посібниками з 2-ї гімназії, також фізичним та зоологічним кабінетами.

Контингент учнів Люблінської чоловічої гімназії був досить строкатим. Ще в період перебування в Любліні у зв'язку з військовими подіями навчальний 1914/1915 рік достроково розпочався та закінчився і тривав у період з листопада 1914 р. до 13 квітня 1915 р. На 1 січня 1915 р. загальна кількість учнів була 558 осіб, із них 533 закінчили навчання [10].

Переїхавши до Одеси, Люблінська гімназія відкрила двері місцевим мешканцям та дітям біженців. За звітами директора гімназії загальна

кількість учнів на 1 січня 1916 р. складала 265 осіб, на 1 січня 1917 р. – 396 осіб, на 1 січня 1918 р. – 453 особи та на 1 січня 1919 р. – 462 особи. Середня успішність учнів за 1915/1916 та 1916/1917 навчальні роки, незважаючи на несприятливі умови для навчальних занять (мається на увазі післяобідній час занять в приміщенні іншого навчального закладу і відсутність необхідних посібників), була дещо вищою за середню успішність за попередні роки – близько 90 відсотків учнів успішно переведені в наступні класи [11].

Збереглася відомість національного складу учнів Люблінської гімназії в 1917/1918 навчальному році. Так, із 453 учнів, які проходили навчання у визначений термін, 220 учнів записані «руськими» (мова йшла не тільки про росіян, а і про українців за походженням), 38 – поляки, 177 – євреї, 13 – німці, 4 – армяни, 1 – латиш [12].

Строкатим був становий склад учнів та їх розподіл за віросповіданнями [13].

Особлива увага приділялася дітям біженців. Так, у грудні 1915 р. до гімназії надійшла постанова попечителя Варшавського навчального округу про прийняття в гімназію дітей біженців з території Царства Польського без вступних іспитів. У січні 1916 р. попечителем була підписана подібна постанова щодо дітей болгарських біженців. Окремою постановою вони звільнялися від оплати за навчання та мали право отримувати спеціальну стипендію.

Розподіл учнів Люблінської гімназії в Одесі за віросповіданням

	Загальна кількість учнів	Православних	Католиків	Греко-католиків	Іудеїв
На період 1 січня 1916 р.	265	116	37	11	101
На період 1 січня 1917 р.	396	195	48	17	135
На період 1 січня 1918 р.	453	218	41	18	176
На період 1 січня 1919 р.	462	215	32	10	205

Розподіл учнів Люблінської гімназії в Одесі за станами

	Дворяни	Службовці	Духівники	Купці	Міщани	Козаки	Селяни	Іноземці	Інші
На період 1 січня 1916 р.	17	43	4	15	138	—	43	3	2
На період 1 січня 1917 р.	25	56	5	19	195	3	82	6	5
На період 1 січня 1918 р.	16	56	4	18	251	4	97	7	—
На період 1 січня 1919 р.	33	26	2	10	303	3	71	3	11

Для заохочення до навчання, а також з метою матеріальної підтримки бідних учнів в Люблінській гімназії існували додаткові стипендії. Ще в останній чверті XIX ст. в гімназії було засновано дві стипендії, перша – імені Олександра III для найбідніших учнів старших класів без відмінності віросповідання. Друга стипендія – ім. Софії Домбровської для учнів римо-католицького віросповідання польського походження. У 1915 р. була запроваджена Георгіївська імператора Миколи II стипендія для дітей, батьки яких відзначилися під час військових дій, і в 1916 р. – стипендія імені колишнього учня гімназії, полеглого в бою з ворогом, підпоручика Г. Баланіна для випускників гімназії православного віросповідання.

Дирекція Люблінської гімназії намагалася організувати дозвілля учнів. Велику допомогу їм надавали викладачі Одеської 2-ї гімназії. Учні Люблінської гімназії брали участь у лекціях, читаннях, літературно-музичних вечорах, які влаштовувалися викладачами та учнями 2-ї гімназії, з великим задоволенням відвідували кінематографічні вечори, оскільки 2-а гімназія мала свій кінематограф. Особливою активністю визначалася екскурсійна комісія Люблінської гімназії. За 1915/1916 навчальний рік було проведено 42 заміські та міські екскурсії: в Одеський історичний музей старожитностей, в Міський театр, в кабінети (музеї) Новоросійського (Одеського) університету, на Хаджибеївський і Андріївський лимани, паломництво православних учнів у грецьку церкву, відбулося декілька оглядових екскурсій по місту, на заводи і фабрики Одеси [14].

Політичні зміни, які відбувалися в країні загалом і в Одесі зокрема протягом 1918-1919 рр., вплинули на становище одеських навчальних закладів та Люблінської гімназії.

Після встановлення влади УНР в Одесі попечителем Одеського навчального округу було підписано постанову про передачу всіх навчальних закладів округу до відання комісаріату Одеського навчального округу. Тоді ж в Люблінській гімназії було організовано вибори нової педагогічної ради гімназії, 1/3 частину якої мали скласти батьки учнів. Згідно пропозиції комісаріату були розроблені спеціальні анкети для бажаючих вступити до гімназії. Цікаво, що першими питаннями у анкеті стояли питання про національність, мову спілкування та бажану мову навчання [15].

У роки гетьманату П. Скоропадського почалася активна українізація: всі вчителі зобов'язувалися пройти курси української мови та прийняти присягу на вірність Українській Державі. Окремим законом і розпорядженням міністерства освіти в усіх навчальних закладах було запроваджено посаду вчителя української мови, літератури, історії та географії України. Оскільки фахівців-україністів в гімназії не було, на засіданні педагогічної ради вирішили доручити читання історії України викладачам гімназії С. М. Долинському та Л. М. Литвиновичу, а географії України – Г. О. Петровському. Українську мову за пропозицією комісаріату Одеського навчального округу мав викладати вчитель Одеської 2-ї гімназії О. Чаленко-Панченко [16]. Протягом навчального року до гімназії були відряджені ще два вчителі української мови – М. Козловський (для старших класів) та М. Черепанов (в підготовчий клас).

29 січня 1919 р., під час окупації Одеси військами Антанти, до гімназії надходить наказ Одеського військового губернатора (генерала О. Грішина – Алмазова) про відміну розпорядження щодо обов'язкового вивчення української мови і запровадження в якості необов'язкового предмету «малоросійської» мови за бажанням батьків, а також запровадження вивчення географії та історії півдня Росії [17]. В результаті затвердження нового навчального плану збільшилася кількість уроків з російської мови та історії, а ось кількість годин на вивчення класичних мов – грецької та латини, зменшилася вдвічі. Такою ситуація з навчальними дисциплінами залишалася до встановлення радянської влади в Одесі на початку квітня 1919 р.

Неодноразово дирекцією Люблінської гімназії піднімалося питання про перейменування гімназії. Вперше клопотання про зміну назви гімназії з Люблінської на Одеську порушувалося педагогами гімназії ще в 1917 р. На той час в Одесі вже існувало п'ять чоловічих гімназій, тому на педагогічній раді вирішили клопотати про перейменування в Одеську 6-ту гімназію. Але здійснити цей задум так і не вдалося: за третім Універсалом Центральної Ради Одеса увійшла до складу території УНР, а згодом – Української Держави П. Скоропадського. Згідно розпорядження міністерства освіти в Одесі було засновано Одеську 6-ту українську гімназію імені І. Франка та Одеську 7-му чоловічу гімназію.

зію (бувши Варшавська чоловіча гімназія). Відповідно Люблінська чоловіча гімназія отримала назву Одеська 8-ма гімназія. В листопаді 1918 р. було підписано розпорядження міністра народної освіти про перейменування Люблінської чоловічої гімназії в Одеську 8-му гімназію. Після зміни влади українська гімназія в Одесі була ліквідована, тому у січні 1919 р. адміністрацією гімназії знову порушується клопотання про перейменування в Одеську 6-ту гімназію, але воно залишилося без відповіді [18]. Складна політична ситуація протягом 1919 – початку 1920 рр., неодноразова зміна влади – господарювання

в Одесі військ Антанти, загонів отамана Н. Григор'єва, Добровольчої армії Денікіна і встановлення радянської влади – все це негативно відбилося на діяльності гімназії, яка припинила своє існування 1920 р.

Отже, період 1915-920 рр. в історії Люблінської чоловічої гімназії по праву можна назвати одеським періодом. Саме в цей час в умовах Першої світової війни гімназія була евакуйована до Одеси і тут продовжила свою активну діяльність, органічно включившись до системи середніх навчальних закладів південного регіону.

Джерела та література

1. Варшавский учебный округ // Покровский В. И. Однодневная перепись начальных школ в Российской империи. Выпуск X. – СПб.: Уч. изд. М. Н. П., 1914.
2. Справочник на 1915 год об учебных заведениях Одесского учебного округа и служащих в них. – Одесса, 1915.
3. Держархів Одеської області. – Ф. 119. – Оп. 1. – Спр. 32. – Арк.21зв.
4. Мисечко А. До взаємовідносин польської та української громади в Одесі у другій половині XIX – на початку XX ст. // Причорноморський регіон у контексті європейської політики. – Одеса-Ополе-Вроцлав, 2008. – С. 415-416.
5. Marek Madzik, Mariusz Korzeniowski. Polacy na południowej Ukrainie w latach I wojny światowej // Поляки на півдні України та в Криму. – Одеса-Ополе-Вроцлав, 2007. – С. 119-126.
6. Держархів Одеської області, ф. 119, оп. 1, спр. 32, арк. 37; Спр. 1229, арк. 14.
7. Там само, спр. 32, арк. 21зв-25.
8. Підраховано за звітами про діяльність Люблінської гімназії в 1916 р., 1917 р., 1918 р. (Держархів Одеської області, ф. 119, оп. 1, спр. 19).
9. Держархів Одеської області, ф. 119, оп. 1, спр. 24, арк. 18.
10. Там само, спр.34, арк. 1.
11. Там само, спр. 19, арк. 27.
12. Там само, спр. 1292, арк. 54-55.
13. Таблиці складені на основі аналізу звітів про діяльність Люблінської гімназії в 1916 р., 1917 р., 1918 р. (Держархів Одеської області, ф.119, оп. 1, спр. 19; спр. 34).
14. Держархів Одеської області, ф. 119, оп. 1, спр. 19, арк. 28 зв.
15. Там само, спр. 1292, арк.91зв
16. Там само, спр. 32, арк.101зв.
17. Там само, спр. 32, арк. 117.
18. Там само, спр. 32, арк. 61,72, 84; Спр. 1292, арк. 113зв.

Елена Синявская

Одесский период в истории Люблинской мужской гимназии

В статье раскрывается история Люблинской мужской гимназии, которая во время Первой мировой войны была эвакуирована в Одессу. На основе архивных материалов исследуются изменения в административном подчинении гимназии, рассматривается деятельность педагогического коллектива, анализируется состав учеников гимназии.

Ключевые слова: Люблинская мужская гимназия, образование, Одесса, Первая мировая война.

Olena Syniavska

Odessa period in the history of Lublin's male high school

History of the Lublin' masculine gymnasium that in the period of the First World War was evacuated to Odessa opens up in the article. On the basis of the archived materials changes are investigated in the administrative submission of gymnasium, activity of pedagogical collective is examined, composition of students of gymnasium is analysed.

Key words: Lublin's male high school, education, Odessa, First World War.